

Stockholmssyndrom i filmmanus

En scen i fem variationer

Miranda Kranck

EXAMENSARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Mediekultur
Identifikationsnummer:	8170
Författare:	Miranda Kranck
Arbetets namn:	Stockholmssyndrom i filmmanus
Handledare (Arcada):	Jan Nåls
Uppdragsgivare:	
<p>Sammandrag:</p> <p>Syftet med mitt examensarbete var att presentera fakta och forskning om det psykologiska fenomenet Stockholmssyndrom, genom utveckling av ett filmmanus. Arbetet var en kreativ process som bestod av forskning av syndromet, uppbyggnaden och bearbetningen av manuset "Ett oväntat möte" samt slutliga reflektioner. Genom den kreativa processen ville jag visa hur forskning inom komplexa företeelser, så som mental ohälsa och trauma, blir viktiga då man bygger upp ett trovärdigt och fungerande manus. I den kreativa forskningen öppnade processen till att hitta nya aspekter inom Stockholmssyndrom och dess uttryck. Forskningsfrågan jag ville ha svar på var "Hur kan man porträttera Stockholmssyndrom i filmmanus på ett trovärdigt sätt?". Jag ställde frågan med tyngd på ordet <i>trovärdighet</i>, eftersom mental ohälsa och våld i flera filmer överromantiseras till en nivå som inte är realistisk eller trovärdig. För att uppnå ett så trovärdigt filmmanus som möjligt forskade jag i både litterära och elektroniska källor. Det bearbetade manuset resulterade i en karaktärsprofil som fungerar med Stockholmssyndromet men inte för att porträttera syndromet i sig. För att porträttera Stockholmssyndromet på ett trovärdigt sätt i filmmanus, kom jag som slutsats till att man måste kombinera psykologiska aspekter både med utgångspunkt i de mänskliga grundbehoven och i aspekter som definierar Stockholmssyndromet.</p>	
Nyckelord:	Manus, Stockholmssyndrom, Mental ohälsa, Trauma
Sidantal:	33
Språk:	Svenska
Datum för godkännande:	

DEGREE THESIS	
Arcada	
Degree Programme:	Film and media
Identification number:	8170
Author:	Miranda Kranck
Title:	Stockholm syndrome in screenwriting
Supervisor (Arcada):	Jan Nåls
Commissioned by:	
<p>Abstract:</p> <p>The purpose of my final thesis was to, through development of a film manuscript, present facts and research regarding the psychological phenomena called Stockholm syndrome. The study was a creative process based on the research within the syndrome as well as the structure and the process on the script “Ett oväntat möte”. Together with the final reflection it formed the complete final thesis. Through the creative process I hoped to be able to show that research of complex things, such as mental health and trauma, becomes key ingredients in creating a trustworthy and functional manuscript. The creative research process allowed me to find new aspects on Stockholm syndrome, and ways it may manifest. The research question was “How to portray Stockholm syndrome in a film manuscript in a credible way?”. I ask the question with a special emphasis on the word <i>credible</i>, since mental health and violence often times are overromanticized to the point where it’s nether credible nor realistic. In re-writing the manuscript as credible as possible I used both literature and electronic sources. The re-written manuscript now contains a character profile that resonates with Stockholm syndrome, but does not successfully portrait the syndrome itself. In order to portrait Stockholm syndrome successfully in a manuscript, I concluded that the writer should carefully combine aspects from behavioral needs with aspects defining the Stockholm syndrome.</p>	
Keywords:	Scriptwriting, Stockholm syndrome, Mental illness, Trauma
Number of pages:	33
Language:	Swedish
Date of acceptance:	

INNEHÅLL

1	INLEDNING.....	5
1.1	Bakgrund.....	5-6
1.2	Problembeskrivning och Relevans.....	6-8
1.3	Syfte och Frågeställning.....	8
1.4	Teori och Metod.....	8-10
1.5	Definitioner.....	10-11
2	EMPIRI.....	11-12
2.1	Miljö.....	12-13
2.1.1	Processbeskrivning och Analys.....	13-14
2.2	Handling.....	14-15
2.2.1	Processbeskrivning och Analys.....	15-17
2.3	Karaktärsdrag.....	17-18
2.3.1	Processbeskrivning och Analys.....	18-19
2.4	Dialog.....	19-20
2.4.1	Processbeskrivning och Analys.....	20-21
2.5	Betydande Detaljer.....	21-22
2.5.1	Processbeskrivning och Analys.....	22-23
3	SLUTSATSER.....	24
3.1	Svar på forskningsfrågan.....	24-27
3.2	Diskussion och reflektion.....	27-29
4.	KÄLLOR.....	30-32
5.	BILAGOR.....	33

1 INLEDNING

Detta examensarbete behandlar filmmanus genom utvecklingen av en scen från manuset ”Ett oväntat möte” ur olika perspektiv. Samtidigt presenteras fakta och forskning om det psykologiska fenomenet Stockholmssyndrom som har relevans med tanke på nämnda manus. Ambitionen är att kunna bygga upp eller förändra kontexten i filmmanuset på ett sätt som förstärker trovärdigheten och förverkligar innehållet inom manusets egna ut-satta ramar.

Jag vill att scenen speglar mitt ämne på ett verklighetstroget sätt. Det blir intressant att se hur väl jag lyckas använda mig av fakta och forskning i det redigerade manuset.

1.1 Bakgrund

Inför inträdesprovet till manus och regi-inriktningen på Arcada yrkeshögskola skulle man skriva ett manus. Manuset skulle vara en viss längd och ha titeln ”Ett oväntat möte”. Då manuset skulle vara högst 2 sidor långt bestod mitt manus av en enskild scen. Men det räckte för mej. Jag blev antagen, och har sedan dess velat utexaminera mig med hjälp av samma manus/scen. För mig känns det som att cirkeln på så sätt sluts, och jag kan visa mig själv hur mina kunskaper utvecklats under studietiden. Nu, 4 år senare, har jag har en konkret möjligheten att se frukterna av min utbildning, eftersom ”Ett oväntat möte” var det första manuset, som jag någonsin har skrivit.

Temat bakom ”Ett oväntat möte” är livet och döden. Jag ville skapa något betydelsefullt om hur valen man gör påverkar ens framtid, och samtidigt spegla vikten av att lyssna på sig själv. Jag ville att manuset/scenen skulle påverka tittaren genom sina kraftiga drag och element. Berättelsen utspelar sig i en traumatisk livssituation där protagonisten lider av mental ohälsa och är besatt av rädsla. I hopp om en bättre framtid, tror protagonisten att hon måste uppfylla sin ”partners” varje vilja. I scenen springer hon kall och smutsig genom en skog letande efter något. Medan hon letar träffar hon, eller egentligen hallucinerar hon om ”Livet”, en tidigare version av sig själv. ”Livet” försöker varna henne

för den väg hon valt och vad den leder till. Då kvinnan ignorerar livets varning, hittar det hon till slut det hon letade efter. Då är det inte mera den goda gamla sidan av sig själv som håller henne sällskap i skogen - nu är det döden!

Redan då jag skrev scenen hade jag höga förväntningar på berättelsen. Jag ville att den skulle påverka läsaren. Ordet *påverka* har varit ett nyckelord när det gäller film och manus för mig redan innan jag började skolan. Jag har alltid velat skapa filmer med flera lager av lärdomar och insikter, både medvetna och omedvetna. Jag tror inte på att göra bara för att göra, eller film för filmens skull. Jag vill kunna dela med mig av världen på olika sätt och från olika synvinklar.

1.2 Problembeskrivning och Relevans

I sin helhet önskar jag att detta arbete kommer att ge mera uppmärksamhet åt Stockholmssyndrom och faktumet att det existerar och inte är någon myt. Syndromet har inte undersökts tillräckligt mycket och kan därför inte identifieras och diagnostiseras lika lätt som andra mentala sjukdomar (se Namnyak et al. 2008). Detta gör forskning inom ämnet mer utmanande och relativt ensidigt.

Stockholmssyndrom är ett ämne som väcker starkt intresse. Jag har själv upplevt traumatiska situationer och mental ohälsa, vilket på ett visst sätt gör syndromet mer relaterbart och betydelsefullt för mig personligen.

En orsak till att arbetet är relevant och viktigt för andra än bara mig själv, är att *våld* och *mental ohälsa* i många verk romantiseras till en nivå där okunniga inte kan föreställa sig verkligheten bakom illusionen som filmen skapat. Det har blivit ett problem då alla är i konstant påverkan av media och film, oberoende av status, yrke eller kultur. Därför lär sej människor om samhällen och omvärlden genom media, både medvetet och omedvetet. Trots att t.ex. depression och ätstörningar blir mera okej att tala om blir de i samma veva ensidigt och förenklat representerade i media. Speciellt i film leder det till falsk tro och fakta (The Meadowglade, 2020). Jag vill tro att meningen i många fall inte är att missleda tittaren, utan helt enkelt att författaren inte själv tänkt på vad det är hen

skapat. (jfr Young 2020). Det finns flera exempel på saker som sker i film på ett överromantiserat sätt men som inte skulle upplevas så i verkligheten. Ett typiskt exempel på filmer som romantiserar vissa beteenden är filmen "Fifty Shades of Grey" som kom ut år 2015. Filmen handlar om hur protagonisten blir förälskad i en kontrollerande miljonär som sedan introducerar henne till BDSM (Taylor-Johnson et al. 2015). Filmen lyfter fram handlingar som i verkligheten skulle anses som obehagligt istället för sexigt. Jag menar alltså inte att det finns något Stockholmssyndrom i denna film, utan bara ett sorts överromantiserande.

It's so hot and romantic when a man wants a woman "all to himself" and will make plans and be jealous and controlling. Because those negatives are shown as "he cares" and "he must really love me". In reality, it is pretty gross and unhealthy, as well as unsafe if those ideas are what young girls grow up seeing as love on TV. (Jalili, 2019)

Ett till exempel jag kan ge är från "Beauty and the Beast" från 1991, en av mina barnoms favoriter. Filmen handlar om en prins som blivit förvandlad till ett odjur på grund av sin självskhet. Det enda sättet för förbannelsen att lyftas från honom är att någon blir förälskad i honom. En dag har en gammal man, i den animerade versionen, tappat bort sig i en snöstorm och hittar ett slott att ta skydd i. Då odjuret finner mannen i sitt hus tar han honom till fånge. Mannens dotter, Belle, kommer för att byta plats med sin far. Efter att dottern Belle blivit förbjuden att lämna odjurets slott och spenderar tillräckligt med tid där tillsammans med honom, blir hon till slut förälskad i odjuret. Då hävs förbannelsen, och odjuret blir en prins igen (Trousdale, G. & Wise, K, 1991). Kort sagt är det en berättelse där protagonisten blir förälskad i sin kidnappare, alltså ett praktexempel på Stockholmssyndrom! Jag blev intresserad av hur manuset/filmen förmedlade en förvrängd bild (jfr Harveston, 2017). Med tiden har berättelsen om Skönheten och Odjuret förändrats med varje ny författare, men i grund och botten är det samma röda tråd. Beauty and the Beast publicerades första gången år 1740, av Gabrielle-Suzanne Barbot de Villeneuve. Efter att jag läst om originalets författare, analyserar jag berättelsen som en kvinnas verklighet som förvandlats/förvrängts till en positiv dröm. (Wikipedia, 2021). Jag tror att berättelsen är en överromantiserad illusion av författarens egen värld, och enligt min analys speglar filmen ett mentalt tillstånd och en emotionell verklighet som på den tiden var härskande.

Manuset "Ett oväntat möte" har starka kopplingar till Stockholmssyndrom, så som mental ohälsa, manipulation, maktförhållande, våld och en förvrängd världsbild. Baktanken med manuset var att skildra hur protagonisten känner både kärlek och hat gentemot antagonisten.

1.3 Syfte och Frågeställning

Genom min konstnärliga forskning önskar jag visa det råa och verkliga på ett lärorikt och nytt sätt (Borgdorff, 2011: 54). Därför vill jag också lära mig hur man skriver om karaktärer med svåra inre och yttre hinder. Jag vill prova, och förhoppningsvis visa, hur forskning om komplexa fenomen runt mentalohälsa och trauma blir nyckeln till att bygga ett trovärdigt och fungerande manus. Meningen med bearbetandet av "Ett oväntat möte" är att vidareutveckla scenen så att Stockholmssyndrom gestaltas på ett komplext och trovärdigt sätt.

Min forskningsfråga är: "Hur kan man porträttera Stockholmssyndrom i filmmanus på ett trovärdigt sätt?". För att få svar på den frågan tänker jag själv försöka porträttera SS i mitt eget manus. Temat fungerar ihop med "Ett oväntat möte" och dess ursprungliga idé och därmed är konstnärlig forskning en passande metod.

Förutom den huvudsakliga forskningsfrågan ovan, vill jag också ha svar på "Hur man kan bygga upp karaktärer med svåra inre och yttre hinder" och "På vilket sätt kan man skildra trauma i en scen?". Jag hoppas processen med att bearbeta scenen kommer att finna svar på alla mina frågor.

1.4 Teori och Metod

Jag använder mig av, och refererar till, både litterära och elektroniska källor. De litterära källorna berör konstnärlig forskning som metod, samt skrivandet av manus. Källorna omfattar bland annat blogginlägg, artiklar, tidigare forskning och den officiella polisrapporten gällande bankrånet på Norrmalmstorg i Stockholm. Det var detta bankrån, år

1973, som var orsaken till att psykiatern Nils Bejerot, som samarbetade med polisen, senare definierade och namngav Stockholmssyndromet (se Polisrapport, 1973).

Min metod är att utveckla en scen i fem tydliga steg. Jag har valt att använda mig av denna metod för att bilda en hållbar struktur för scenen. Syd Fields beskriver struktur i sin bok, "The Screenwriter's Workbook" (1984), "Structure is the relationship between the parts and the whole". Scenen jag jobbar med, har från första början haft en ambition att återspegla Stockholmssyndrom. Subtexten har hela tiden varit den samma, men Stockholmssyndromets uttryck har inte varit tillräckligt tydligt. Därför är ett strukturerat bearbetande av scenen inte bara användbart utan även nödvändigt.

Varje manusversion har ett eget specifikt område som bearbetas för att tydligt visa de olika faktorerna som kan spegla Stockholmssyndrom. Till att börja med tänker jag presentera ämnet Stockholmssyndrom för att förstå syndromet så grundligt som möjligt. Efter det kommer jag att presentera den konstnärliga forskningen d.v.s. skrivprocessen bakom "Ett oväntat möte". Mark Johnson beskriver forskning för konst i sin text "Embodied knowing through art" på följande sätt:

Artists do 'research' via their continuing, laboured, persistent attempts to resolve problematic situations through the transformation of the materials of experience as a way of trying to realize certain satisfying pervasive unifying qualities of experience. (Johnson 2010: 151)

Varje version av "Ett oväntat möte" kommer att bygga på varandra, vilket resulterar i endast ett genomtänkt manus i slutändan.

Jag ska börja med att bearbeta den första versionen med fokus på *miljön*, och se till att den fungerar som grund för de kommande versionerna. Miljön lägger stämningen och skapar ramarna för berättelsen/situationen. Personer som utvecklar Stockholmssyndrom ska t.ex. ha så lite kontakt med omvärlden som möjligt, vilket i manus kan beskrivas med hjälp av miljön som scenen utspelar sig i. I den andra manusversionen tänker jag fokusera på *handlingen* och den tredje versionen ska bearbetas med fokus på *karaktärsdrag*. Både andra och tredje versionerna är betydande för faktorer som måste uppfyllas för att en person ska kunna utveckla Stockholmssyndrom. I den fjärde versionen ska jag bearbeta *dialogen*, genom vilken mitt mål är att bl.a. visa maktförhållandet mellan karaktärerna. Den femte och sista versionen ska handla om *betydande detaljer*; både såna som påverkar syndromet samt detaljer som är följder av det (ScriptShrink, 2017).

Genom att dela upp arbetet på det här sättet kan jag klart fokusera på ett delområde i taget. När jag gjort detta är min kreativa del av forskningen färdig. I min text som beskriver och analyserar min process kommer jag att hänvisa till de källor jag använt mig av som hjälp för att bearbeta scenen. De olika versionerna blir också exempel på hur man kan förverkliga Stockholmssyndromet i sitt manus. Jag kommer hela tiden att hänvisa till manusversionerna jag skrivit och med hjälp av dem klargöra vad jag ändrat på och varför.

Till sist ska jag analysera och berätta om vad det är jag lärt mig och kommit fram till under den kreativa processen.

In the concrete practice of artistic research, one must determine case by case in what way and in what measure the research has resulted in original artistic and academic outcomes. (Borgdorff, 2011: 46).

1.5 Definitioner

Natur & Kulturs Psykologilexikon definierar Stockholmssyndromet (SS) som ”Lojalitet hos människor som har tagits som gisslan med deras vaktare”. Detta fenomen kan ses redan under de tyska koncentrationslägren under 30- och 40-talet (Egidius, 2021). Syndromet fick sitt namn först 1973 av den svenska psykiatern och forskaren Nils Bejerot efter bankrånet på Norrmalmstorg i Stockholm (se Polisrapport, 1973).

Syndromet är en mental överlevnadsstrategi som uppstår i ett traumatiskt sammanhang där den kidnappade bör tro att vaktaren har möjligheten att döda hen. Det finns även andra krav som måste mötas för att en persons mentala tillstånd kan utvecklas till Stockholmssyndrom. Krissituationen måste pågå i flera dygn, vaktaren håller sig nära till den fångade och vaktaren ska visa någon form av ”godhet” mot sin fånge (Nair 2015: 385). Detta syndrom är något som påverkar individen t.o.m. långt efter att hen fått tillbaka sin frihet (jfr Berlins, 2007).

Pseudoidentitet skapas i ständigt långvarig stress efter en total förändring i personens vanliga miljö.

” Individuals subjected to such forces may adapt through dissociation by generating an altered persona, or pseudo-identity” (West, 1994).

Detta är vanligt bland personer som t.ex. blivit medlemmar av en kult, men även hos personer med Stockholmssyndrom.

2 EMPIRI

Den ursprungliga scenen, ”Ett oväntat möte”, är som helhet relativt simpelt skriven och lämnar den största delen upp till läsaren eller betraktaren att själv skapa sej en bild/illusion av händelseförloppet. Miljön är inget undantag, och därför valde jag att börja min bearbetning av detta delområde.

1.EXT. SKOG - NATT

NICOLE, en 24 årig kvinna går ensam omkring med en ficklampa i en skog. Hon är klädd i en stor hoppare med endast sandaler på fötterna, när hon vänder sig om och ser LIVET.

(Bilaga 1: Kranck 2017, Originallet)

Dethär är den första och sista gången som miljön beskrivs under hela scenen. Det enda som läsaren får veta är att kvinnan befinner sig i en skog. Vi antar automatiskt att skogen är mörk eftersom hon går omkring med en ficklampa. Det står även i scenbeskrivningen att handlingen utspelar sig på natten. Det andra vi får veta är att hon är lätt klädd, vilket är en indikation på att hon inte tar hand om sig själv. Det får henne att se sliten och kall ut. Nu, efter mina fyra år i manus & regi -utbildningen, förstår jag att det bara är jag som ser henne som sådan, eftersom jag som författare ju redan själv vet hur det är meningen att hon ska se ut. I manus måste man beskriva dessa betydande detaljer mycket noggrannare. Ifall miljön skulle beskrivas som kylig skulle det direkt vara mera alarmerande att en kvinna går omkring i en skog, mitt på natten i bara en collegetröja och sandaler. Märk att kläderna i sig inte heller har någon sorts självständig beskrivning. Det kan vara märkeskläder, eller bara gamla trasor. Hur skulle läsaren kunna veta det? Samma sak gäller skogen. Själv hade jag föreställt mig en skog med stora träd och mossbevuxen mark, men eftersom det inte är skrivet i scenens manus är det igen upp till läsarens tolkning. Det var inte min mening då jag skrev den ursprungliga versionen.

Den ovänliga miljön, som kunde vara beskriven mer detaljerat, är nu platt och förvirrande och fångar ingens intresse. Tanken var att läsaren skulle bli nyfiken på vad kvinnan letar efter och inte varför hon befinner sig halvnaken i någon skog.

Handlingen är också onödigt enkelt beskriven. Det är en dialogdriven scen baserat på subtext, och faktumet att läsaren vet att protagonisten letar efter någonting. Handlingen bygger på karaktären "Livet" om försöker få Nicole att sluta söka. Det är först i slutet av scenen som läsaren får en beskrivning av en lite mer intressant och specifik handling.

LIVET

Sluta söka, andas, lyssna på din omgivning och glöm bort allt det där. Du måste ta till vara det liv du fått, annars kommer du att förbli vad du är och du kommer att dö inom kort.

NICOLE

(ropar)

Jag hitta den!

Paus.

Nicole tittar över axeln för att se om livet ännu stod där.

Istället för livet står döden bakom Nicole.

(Bilaga 1: Kranck 2017, Originallet)

Kallas skriver i sin bok *Creative Screenwriting*, "The dialog begins to entertain us from the moment we become aware of the subtext" (2010: 144). Dethär tror jag inte jag lyckades uppnå i det ursprungliga manuset. Orsaken är den blyga beskrivningen av både miljö och handling.

Utdraget ovan är slutet på scenen. Den blir som en "cliffhanger" och öppnar för möjliga fortsättningar senare. Som med de flesta andra saker i scenen, blir det upp till läsaren att tolka slutet. Det var också min ambition då jag skrev den ursprungliga versionen av manuset.

2.1 Miljö

Till att börja med lade jag till en öppningsbild i manuset, d.v.s. en till scen. Scenrubriken ger en plats och en tid – utomhus i Esbo centrum på kvällen. På följande sätt beskrivs bilden.

1.EXT – ESBO CENTRUM – KVÄLL

Ett höghus utifrån – julljus och prydnader blinkar i alla fönster, förutom ett som ligger på högsta våningen. Genom ett av fönstren syns två personer sitta och dricka vin. I ett annat fönster ser vi en mamma som försöker få sin bebis att somna. (Bilaga 2: Kranck 2021, Miljö)

Efter öppningsbilden fortsätter scen 2 med en beskrivning av den mörka lägenheten som syns utifrån. Med korta meningar har jag skrivit hur lägenheten ser ut och vad som finns i den. Sakerna jag valt att skriva ut är alla betydelsefulla för manusets helhet på olika sätt. Jag börjar med att beskriva köket/vardagsrummet och går sedan vidare till sovrummet. Omgivningen beskrivs som en söndrig och stökig plats. Ett exempel ur scenen:

Köksdisken är full av smutsiga kärl och gammal mat. Både kläder och saker ligger på golvet. Bordsytan är full av öppnade räkningar från utmättningsverket och en snart två månader gammal elräkning. (Bilaga 2: Kranck 2021, Miljö)

Mellan köket och sovrumsbeskrivningarna har jag skrivit in den första händelsen. Den är mer eller mindre den samma som i originalmanuset med två förändringar för att anpassa den till sin nya miljö. Den första förändringen är att kvinnan/Nicole går omkring i *sin* lägenhet istället för i skogen. Andra förändringen är att hon har smutsiga yllesockor på fötterna istället för sandaler. Efter att sovrummets utseende har blivit beskrivet, kommer Nicole in i sovrummet och börjar leta i skåpet. Här uppstår den tydligast hotfulla detaljen hittills:

På den översta hyllan finns det patroner och en nålbehållare. (Bilaga 2: Kranck 2021, Miljö)

Som följande händelse hittar inte Nicole vad hon söker, så hon vänder sig om och ser ”Livet”. Efter det fortsätter manuset precis som i den föregående versionen.

2.1.1 Processbeskrivning och analys

Det fanns två olika saker gällande miljön, jag genast visste att jag kommer att ändra i scenen. Den första var att protagonisten var ensam utomhus och den andra var brist på miljöbeskrivningen överlag. Problemet var, enligt mej, att jag inte trodde att en ensamstående scen skulle kunna spegla Stockholmssyndromet trovärdigt för tittaren i det ursprungliga scenen som utspelas utomhus. Personer med syndromet måste inte vara inlåsta, men de måste vara isolerade från omvärlden enligt en av kriterierna för Stockholmssyndromet (ScriptShrink, 2017). Den känslan tyckte jag inte skogen gav. Orsaken

till att jag valde just ett höghus, och just dessa detaljer i öppningsbilden, var att skapa en starkare kontrast mellan protagonisten och resten av världen. Den mest avgörande faktorn för val av lägenhet som miljö, var att antagonisten skulle ha en naturlig chans att komma med i handlingen, och därmed stöda gestaltningen av Stockholmssyndromet. Då kunde antagonisten också visa sin påverkan på protagonisten och intensiteten i deras ”förhållande”. Miljön tillåter mig att använda inredningen till planteringar för kommande versioner samt ge ledtrådar till tittaren om karaktärerna och deras historia. Orsaken till kaoset som beskrivs i lägenheten är en följd av utvecklingen av Stockholmssyndrom, då vaktaren inte tillåter den tillfångatagna sysslor som att t.ex. att städa. Dessa sysslor skulle ge den tillfångatagna annat att tänka på än att vara en fånge (ScriptShrink, 2017). Meningen med sättet jag beskriver miljön på, är att ge en insikt i karaktärernas livssituation och mentalitet; isolerad, deprimerande och ångestframkallande.

”The elements that in the rule determine this look – the colors, the locations, the objects, the costumes – can receive their own dramatic life or take part in the story as one of the dramatic elements” (Kallas, 2010: 143).

Genom den nya miljön försöker jag lyfta fram ett tidsperspektiv och visa hur länge situationen pågått. Det gör jag med detaljer som gamla räkningar och protagonistens acceptans av kaoset. Tiden påverkar Stockholmssyndrom eftersom mer tid betyder en starkare koppling till vaktaren (ScriptShrink, 2017).

2.2 Handling

Den andra bearbetningen började med att jag lade till en handling i öppningsbilden, efter att höghuset beskrivits.

Från gatan hörs ett skrik och vi ser någon bli rånad.
(Bilaga 3: Kranck 2021, Handling)

Scenen fortsätter med samma handling som i version 2, den första bearbetningen av manuset, fram till att Nicole inte hittar det hon letade efter i skåpet. Istället för att hon vänder om sig och ser ”Livet”, kastar hon ficklampan mot sängen och går och sätter sig på fönsterbrädet. När Nicole tittar ut genom fönstret ser hon ett gäng glada ungdomar

nere på gatan. Det är i den stunden som ytterdörren hörs slängas fast och hon stiger snabbt upp igen. I följande handling presenteras antagonisten i scenen för första gången.

Vi hör hur dörren mellan tamburen och vardagsrummet låses upp medan Nicole står och väntar. En man öppnar dörren och kommer in.

Mannen låser dörren till tamburen bakom sig. Han lägger ner en väska bredvid soffan, tar fram en bunt pengar ur rockfickan och slänger dem på glasbordet. (Bilaga 3: Kranck 2021, Handling)

Nicole reagerar på detta förundrat medan Mannen tar ut ett knogjärn och en tobaksask från fickan. Mannen svarar inte direkt på Nicoles fråga men signalerar med sin första replik att det skulle ha varit honom vi såg i öppningsbilden råna någon på gatan. Som nästa handling får vi se en närmare kontakt mellan karaktärerna för första gången.

Mannen kommer gående mot Nicole, hon backar mot den öppna skåpdörren. Mannen sträcker upp ena armen mot hyllan ovanför Nicole och hon rycker till. Det plingar i telefonen som sticker ut ur mannens rockficka. Han lägger knogjärnet på hyllan. Mannen ger Nicole tobaksasken och tar ficklampan ur hennes hand. Han går och sätter sig på sängen och tar fram telefonen. (Bilaga 3: Kranck 2021, Handling)

Scenen fortsätter med att Nicole tackar Mannen medan han släcker ficklampan och läser meddelandet som plingade i telefonen. Nicole går efter tändaren bredvid honom och går sedan och sätter sig på fönsterbrädet. På följande sätt slutar scenen:

MANNEN

Tänk hur lite ditt liv måste vara värt
för dem...

Nicole tänder en cigarett och öppnar fönstret.

MANNEN

Snart måste jag ju fan bli kreativ.

(Bilaga 3: Kranck 2021, Handling)

2.2.1 Processbeskrivning och analys

Förändringarna i miljön skulle inte nödvändigtvis ha lett till förändringar i handlingen, men eftersom jag ville förstärka handlingen för att spegla Stockholmssyndrom blev det slutligen en större förändring än vad jag föreställt mig. Istället för att lägga till en karaktär bytte jag ut "Livet" till antagonisten, som jag refererar till som "Mannen" i scenen. Detta ledde till att hela handlingen i scenen ändrades från och med att protagonisten inte hittar det hon letar efter. Även dialogen förändrades förstås i relation till handlingen,

men jag försökte ändå hålla mig till en relativt enkel dialog för att hålla fokus på händelsen.

Genom att introducera antagonisten i scenen blev det möjligt att baka in tre av de fyra kraven för Stockholmssyndrom i handlingen. Det första kravet är att fången måste tro att hens liv är på spel och att vaktaren är kapabel att döda hen (ScriptShrink, 2017). Riktigt såhär långt tror jag inte denna bearbetning sträcker sej men Nicoles reaktion, då Mannen lyfter armen ovanför henne, tycker jag väl beskriver hur rädd hon är för honom och att hon har blivit illa behandlad tidigare. Detta är något jag kommer att kunna förstärka med hjälp av de kommande versionerna. Tillsammans med dialogen efter att Mannen läst meddelandet i slutet av scenen, försökte jag uttrycka våldet och obehaget tydligare i scenens kontext. Detaljer, som knogjärnet och patronerna, är där för att skapa oro.

Genom handlingen då Mannen ger Nicole en tobaksask, ville jag antyda det andra kravet på ScriptShrinks lista; ”The captive needs to perceive some kind of small “kindness” from the captor, in the midst of being subjected to the abusive, terrifying situation they are trapped in.” (2017).

NICOLE
Tusen tack! Du sku int ha behövt...
(Bilaga 3: Kranck 2021, Handling)

Med hjälp av hennes reaktion förstår läsaren att hon verkligen är tacksam. Om möjligt ska jag försöka bearbeta in flera element för att förstärka detta i kommande versioner. Det tredje kravet för Stockholmssyndrom är att fången skall vara isolerad.

”The captive needs to be isolated from perspectives other than those of the captor. This can be via cutting off contact with the rest of the world and/or preventing captives from talking to one another.” (ScriptShrink, 2017).

I handlingen finns det några olika händelser som ämnar att visualisera detta. Den första är att Mannen låser dörren bakom sig när han kommer in, vilket hänvisar till att protagonisten inte kan lämna lägenheten. Den andra är telefonen som antagonisten har, men som egentligen är Nicoles. För att läsaren ska förstå att det är hennes telefon, och inte hans, tänker jag i den femte bearbetningen av scenen, ”Betydande detaljer”, klargöra detta. En till detalj i handlingen är, att protagonisten både i början och i slutet sätter sig vid fönstret och tittar ut. Jag vill att läsaren ska tolka det som att hon saknar frihet.

2.3 Karaktärsdrag

I den tredje bearbetningen började jag med att lägga till ett karaktärsdrag i den första handlingen av scen två:

Vi hör snyftningar mellan tunga och ryckiga andetag.
(Bilaga 4: Kranck 2021, Karaktärsdrag)

Från och med följande mening, där Nicoles kläder beskrivs, fortsätter scenen på samma sätt som tidigare fram till att hon börjar leta i skåpet.

Hon drar frustrerat ut ett par klänningar, några leggings och en fin sammetsskjorta på golvet. Nicole fryser till och blir uttryckslös när hon ser en stor vit krag skjorta bland kläderna på golvet. Hon trugar snabbt in sina egna kläder tillbaka i skåpet och tar sedan hastigt upp den vita krag skjortan från golvet. Hon tittar först efter smutsfläckar och viker sedan krag skjortan och lägger den omsorgsfullt tillbaka in i skåpet.
(Bilaga 4: Kranck 2021, Karaktärsdrag)

Efteråt kastar Nicole ifrån sig ficklampan ”i ett läte av frustration” och går och sätter sig på fönsterbrädet. Här beskrivs det tydligare hur hon sätter sig, och reaktionen då hon ser ungdomarna på gatan:

Hon går och sätter sig på fönsterbrädet och drar upp sina ben framför sig. Nicole bankar huvudet mot sina knän med ökad intensitet några gånger.

Nicole tittar ut genom fönstret. Hon ser ett gäng ungdomar komma gående runt ett hörn. Ungdomarna är fint uppklädda och går skrattande bredvid varandra. Vi ser ett dolt leende genom fönstrets reflektion. (Bilaga 4: Kranck 2021, Karaktärsdrag)

Den följande förändringen i scenen är en handling före vi hör dörren mellan tamburen och vardagsrummet låsas upp, som om Nicole förbereder sig innan Mannen kommer in.

Nicole tar bort några hårstrån från sin tröja och putsar med ärmen under ögonen. (Bilaga 4: Kranck 2021, Karaktärsdrag)

När Mannen kommer in i lägenheten beskrivs han nu som ”stadigt byggd”, den enda utseendebaserade beskrivningen av honom läsaren får. Han fortsätter på samma sätt som tidigare med att slänga pengarna på soffbordet. Till näst finns det tillagda reaktioner för de två första replikerna, som tydliggör på vilket sätt karaktärerna framför vad de säger. Efter att Mannen flinande säger: ”Idioten måste just ha varit och ta ut pengar” kommer ett tydligt karaktärsdrag av Nicole:

Mannen tittar mot Nicole, hon börjar le.
(Bilaga 4: Kranck 2021, Karaktärsdrag)

Efter detta fortsätter scenen med att Mannen kommer och sätter knogjärnet på hyllan ovanför Nicole och tar ficklampan ur hennes hand. Istället för att han på ett vanligt sätt skulle ge henne tobaksasken, som i den tidigare versionen, ändrade jag nu det till att han slarvigt kastar den åt henne istället.

Mannen går och sätter sig på sängen samtidigt som han slarvigt kastar en tobaksask åt Nicole. Tobaksasken faller på golvet då Nicole inte hinner reagera tillräckligt snabbt. Hon plockar upp den medan mannen tar fram telefonen från fickan. (Bilaga 4: Kranck 2021, Karaktärsdrag)

Sista förändringen i version 4 av scenen är att Mannen på ett *frustrerat* sätt säger repliken ”Tänk hur lite ditt liv är värt för dem...”.

2.3.1 Processbeskrivning och analys

Att lyfta fram karaktärsdrag utan att påverka handlingen var svårare än förväntat. Denna version av scenen är absolut en förbättring, men känns ändå inte riktigt som att den framför tillräckligt effektiva karaktärsdrag som direkt skulle kopplas till Stockholmssyndrom.

För att kunna lyfta fram Stockholmssyndrom i scenen har jag använt mig av karaktärsdrag och beteenden hos protagonisten som kunde hittas hos någon med syndromet. Det första jag lade till i scenen var Nicoles snyftningar med tunga och ryckiga andetag, medan hon letar. Syftet är att läsaren ska få se/höra protagonisten uttrycka känslor som alla kan relatera till, sådana som sorg och ångest. Känslan är egentligen kontinuerlig genom scenen men uttrycks på olika sätt. Den nästa och största ändringen till handlingen är när protagonisten söker i skåpet. Det är ett specifikt syfte jag försökt uppnå med denna handling som berättar mycket om protagonistens mentala tillstånd. Protagonisten bryr sig inte om sina egna saker i kontrast till Mannens, något som fungerar som en metafor till hennes självbild. ”Captive loses their own sense of self; sees themselves as captor sees them.” (ScriptShrink, 2017). En stödande reaktion till detta syfte är att protagonis-

ten blir uttryckslös då hon ser Mannens vita kragskjorta, till skillnad från vad hon känt precis innan.

Hon går och sätter sig på fönsterbrädet och drar upp sina ben framför sig. Nicole bankar huvudet mot sina knän med ökad intensitet några gånger.
(Bilaga 4: Kranck 2021, Karaktärsdrag)

I detta exempel har jag försökt skapa en känsla av hopplöshet och maktlöshet, något som också beskrivs som karaktärsdrag hos en person med Stockholmssyndrom. Ett till karaktärsdrag är att personen själv har svårt att förstå vad hen känner, vilket även passar in i stunden då hon sitter på fönsterbrädet (ScriptShrink, 2017).

I denna version av scenen, ses annat tydligt karaktärsdrag hos Nicole, som börjar le då Mannen tittar på henne. Detta kunde egentligen analyseras av läsaren på två kontroversiella sätt som båda fungerar för SS. Det första är att det gläder henne att han tittar på henne/uppmärksammar henne, medan den andra orsaken kunde vara att hon ler omedvetet för att maskera sina egna känslor (se ScriptShrink, 2017).

Redan från början har det varit uppenbart för mig att antagonistens största igenkännbara karaktärsdrag skulle vara narcissism. Dessa narcissistiska drag kommer fram genom antagonisten dialog och hur han förhåller sig till protagonisten. Som exempel var hans narcissistiska drag orsaken till att jag ändrade på sättet som han ger tobaksasken åt henne.

2.4 Dialog

Dialogen har utvecklats för att stöda och förstärka karaktärsdragen. Vissa händelser i scenen har även påverkats för att passa dialogen bättre, eftersom de fungerar som reaktioner till den. Den första förändringen i scenen är ett bra exempel på detta:

NICOLE (CONT'D)
(aktsamt)

Hej.

Utan att titta mot Nicole låser mannen dörren till tamburen bakom sig. (Bilaga 5: Kranck 2021, Dialog)

Efter att Mannen tagit ut pengarna ur sin rockficka börjar Nicole be om förlåtelse för tidigare. Hon avbyter sig själv då Mannen slänger pengarna på bordet.

NICOLE
(häpet)
Öm, hur lyckades du...?
(Bilaga 5: Kranck 2021, Dialog)

Efter att Mannen slängt pengarna på bordet fortsätter scenens händelser på samma sätt som tidigare medan all dialog i scenen ändrats förutom när Nicole tackar för tobaken. Efter att Mannen slänger tobaken till henne har jag lagt till kommentaren av mannen ”Där”. Med detaljförändringar i beskrivningen av handlingen, slutar scenen på följande sätt:

MANNEN (CONT'D)
(frustrerat)
Voi vitt...

Nicole tänder en cigarett och öppnar fönstret.

Tänk nu hur lite ditt liv måste vara värt...

Nicole fyller lungorna med så mycket rök som hon kan.

NICOLE
(INSTÄMMANDE)
Mmm..
(Bilaga 5: Kranck 2021, Dialog)

2.4.1 Processbeskrivning och analys

Jag märkte snabbt att dialogen är en stor del av karaktärsdragen eftersom det förmedlar olika faktorer om karaktären som pratar. I bearbetningen av scenen försökte jag använda mig av basfakta om dialog tillsammans med följderna av Stockholmssyndrom. Med hjälp av att utveckla dialogen tycker jag själv även att subtexten i scenen blivit klarare.

Generellt sätt använder kvinnor tal mer som ett verktyg för att stöda och sammankoppla med varandra. Män däremot använder generellt tal mera konkurrenskraftigt och ofta för att imponera (Davis, 2008: 14-18). Jag har försökt använda mig av denna fakta eftersom det stöder handlingen och förtydligar situationen. T.ex. förändringen från att Nicole säger ”Varifrån...?” till ”Öm, hur lyckades du...?”. ”Öm” visar även en osäkerhet i talet.

Jag ville att protagonisten direkt skulle hälsa på antagonisten för att visa intresse och respekt för honom. Med hjälp av parenteserna ”aktsamt” uppmärksammar det direkt hennes hälsning för läsaren. Orsaken till att jag lade till beskrivningen om hur antagonisten inte tittar på henne efteråt, var för att ge kontrast till det ”normala” beteende som skulle vara att hälsa tillbaka, eller i alla fall uppmärksamma personen på något sätt. Denna handling är alltså något som förstärker hans narcissistiska personlighet. Med samma mening ändrade jag första ordet i exemplet nedan:

MANNEN
(flinar)
Kärringen måste just ha varit och ta
ut pengar... Ingen går med så här
mycket jävla cash nuförtiden!

NICOLE
(skuldmedvetet)
Förlåt för tidigare. Du hade rätt, som vanligt. Och jag borde
inte ha...!
(Bilaga 5: Kranck 2021, Dialog)

Att protagonisten ber om förlåtelse direkt som följande i dialogen syftar till subtexten, där antagonisten är fysiskt våldsam mot antagonisten. Som en följd av Stockholmsyndrom tror antagonisten att hon förtjänade det tidigare övergreppet då det var orsakat av hennes eget beteende (ScripShrink, 2017).

I denna version av scenen ändrade jag fullständigt den sista repliken för en mer effektiv och betydelsefull effekt. Det att Nicole instämmer med ”mmm...” till Mannens sista kommentar är en indikation till att hon stöder vad han håller på med, och som därmed syftar till att hon har negativa känslor mot andra än honom. Båda faktorerna är följder av Stockholmssyndromet (ScriptShrink, 2017).

2.5 Betydande Detaljer

Detaljerna som jag lagt till i den sista bearbetningen av scenen är inte väldigt många, men stöder effektivt tidigare nämnda faktorer på olika sätt för att förstärka Stockholmssyndromets uttryck.

I scen två beskrivs först köket. Den första betydande detaljen i femte versionen är i samma mening som golvet beskrivs:

bland dem syns bitar av sönderrivna fotografier.
(Bilaga 6: Kranck 2021, Betydande Detaljer)

Som följande kommer den första handlingen där läsaren får veta hur protagonisten ser ut. Efter att Nicoles kläder har beskrivits har jag lagt till följande detaljer:

Håret är oskött och läpparna torra. På de smala benen syns brännsår och blåmärken.
(Bilaga 6: Kranck 2021, Betydande Detaljer)

Scenen fortsätter med samma beskrivning av sovrummet som tidigare. Följande två betydelsefulla detaljer är en mer detaljerad beskrivning på sättet Nicole rör sig.

Nicole kommer stelt gående in i sovrummet och börjar leta i skåpet. Hon drar frustrerat ut ett par klänningar, några leggings och en fin sammetsskjorta på golvet. Nicole fryser till och blir uttryckslös när hon ser en stor vit kragskjorta bland kläderna på golvet. Hon går försiktigt ner på knä och trugar snabbt in sina egna kläder tillbaka i skåpet.
(Bilaga 6: Kranck 2021, Betydande Detaljer)

Mellan att Nicole bankar huvudet mot sina knän och att hon tittar ut genom fönstret har jag tillagt ljudet av en polisbil. Efter detta fortsätter scenen på samma sätt som i version 4 fram till att telefonen i Mannens rockficka får ett meddelande. Telefonen beskrivs nu ha på sig ett rosa glittrande skal. Därefter, då Nicole ska plocka upp tobaksasken från golvet, beskrivs hennes smärtfyllda ansiktsuttryck när hon böjer sig ner.

En viktig, men liten, detalj som följer är att Nicole tittar på nycklarna Mannen har i handen då hon går efter tändaren. I samma händelse beskrivs hur tobaksasken hon fått saknar två cigaretter. Efter Mannens följande replik stampar han hårt i golvet och Nicole får gåshud på benen. Istället för att avsluta scenen med en kommentar, eller snarare ett ljud från Nicole lade jag till en handling efteråt.

Nicole sneglar till sidan på Mannen och blåser sedan ut röken mot sin reflektion i fönstret.
(Bilaga 6: Kranck 2021, Betydande Detaljer)

2.5.1 Processbeskrivning och analys

Jag tycker själv att största delen av detaljerna som jag lagt till i denna version av scenen är effektiva och hjälper läsaren att greppa helheten. Däremot lyckades jag inte tillägga

andra element av "godhet" från antagonistens. Orsaken till att jag inte lyckades med det var att handlingen i sig är så kort. Detta visade vikten av att plantera in mera möjligheter för karaktärerna att agera och för läsaren att lära känna dem.

De minsta detaljerna är betydande för helheten, även om de inte ter sig så dramatiska för läsaren. Detaljerna jag talar om är Nicoles har smala ben, sirénen från polisbilen och att hon tittar på nycklarna. Min tanke med att beskriva Nicoles ben som smala är för att beskriva henne som undernörd. Detta är ett tydligt exempel på en person med Stockholmsyndrom. Sirénen från polisbilen fungerar som en till kontrast till omvärlden samt ger Nicole en orsak att reagera och titta ut. Det att Nicole tittar på nycklarna fungerar som en inblick i hennes undermedvetande. Att bli fri. Ett symptom för Stockholmsyndrom är att personen i fråga inte längre kan avgöra hen egentligen vill, och följer därför vaktarens tro och viljor.

"I will do whatever I have to do in order to stay alive. If that means building a genuine bond with my captor, so be it. If that means compromising my morals, so be it. If that means giving my captors exactly what they want, so be it. **I am going to survive this.**" (ScriptShrink).

Den första detaljen som jag lade till var i beskrivningen av lägenheten - att man ser sönderrivna fotografier på golvet bland kläderna och sakerna. Denna detalj ska stöda protagonistens bekvämlighet i kaoset och misstron mot andra än antagonisten. I den första handlingen ger jag en klarare beskrivning av hur protagonisten ser ut som ska reflektera hur hon mår.

När det beskrivs hur Nicole rör sej, att hon går stelt, sätter sig ner försiktigt på knä och senare plockar upp tobaksasken med ett smärtsamt ansiktsuttryck, är syftet att indikera övergrepp som Nicole ber om ursäkt för. Då Nicoles kropp reagerar med gåshud, då Mannen stampar i golvet, är det också en indikation på rädsla.

Igenom den stereotypiska beskrivningen av telefonen, som är rosa och glittrig, har jag försökt göra det klarare att det är Nicoles telefon som Mannen har i fickan.

3 SLUTSATSER

Originalmanuset "Ett oväntat möte" består endast av en scen och är inte ens två sidor långt. Efter att ha bearbetat manuset en femte gång (version 6) blev det tre sidor långt med en tillagd scen i början. Den första scenen i den sjätte versionen fungerar som öppningsbilden, något som originalet saknar. Miljön utvecklades från en skog till en lägenhet, och den egentliga handlingen från att protagonisten letar efter något i skogen till att antagonisten kommer hem till lägenheten. I den slutliga versionen av scenen är karaktären "Livet" utbytt till antagonisten som kallas Mannen. Antagonistens närvaro i scenen tillför den största förändringen då hans närvaro påverkar allting från början till slutet av scenen.

Det som inte har förändrats är att läsaren lämnas kvar i slutet med obesvarade frågor. Orsaken till det är att min tanke hela tiden varit att utveckla scenen till ett längre manus. Tack vare detta är dock subtexten den samma från den första till den sista versionen av scenen. Till skillnad från den första versionen är den slutliga scenens subtext tydligare med hjälp av bearbetningen som lett till en klarare exposition.

Den ursprungliga scenen, med få och korta scenbeskrivningar, är baserad på dialogen. Detaljer som eventuellt kunde förtydliga och stöda handlingen saknas. I den slutliga versionen är däremot scenbeskrivningarna delvis övertydliga. Speciellt miljön beskrivs med allt som kan tänkas meningsfullt för syftet. Dialogen i den slutliga versionen, har däremot minskat till bara hälften av dialogen i den ursprungliga scenen.

Protagonistens karaktärsbeskrivning har utvecklats, och beskrivs klarare i den sjätte versionen av manuset. Detta är på grund av flera scenbeskrivningar och detaljer som originalet saknade. Både "Livet" och Mannen beskrivs väldigt kort i sina versioner av scenen. Beskrivningen av miljön i det uppdaterade manuset, med protagonistens motreaktioner, ger läsaren en bättre uppfattning om Mannes karaktärsdrag än vad originalversionen gjorde för karaktären "Livet". Ingenderas utseende är detaljerat beskrivet, så det blir i båda manusen upp till läsarens analys.

3.1 Svar på forskningsfrågan

Min forskningsfråga var ”Hur kan man porträttera Stockholmssyndrom i filmmanus på ett trovärdigt sätt?”.

Eftersom Stockholmssyndrom är ett psykologiskt fenomen måste manuset, för att trovärdigt och tydligt få fram Stockholmssyndromet, medvetet vara skrivet för att påverka läsaren psykologiskt. Under min kreativa process har jag kommit fram till några faktorer som kan tas i beaktande för att förmedla Stockholmssyndrom. Manusförfattaren måste känna sin publik. T.ex. vad det är det som skrämmer eller gläder läsaren. Att enbart basera sitt manus på fakta om Stockholmssyndrom, t.ex. att man tror att man inte kan fly, räcker alltså inte.

Stockholmssyndrom uppstår då en tillfångatagen person känner att hens liv är i fara och att vaktaren är villig att ta livet av hen när som helst. Fången skall också uppfatta små gester, som tex att få vatten, som genuin vänlighet i den traumatiska verkligheten. Fången, som är helt isolerad från omvärlden, skall också vara övertygad om omöjligheten att fly (ScriptShrink, 2017). I min kreativa forskning har jag kommit fram till att dessa förhållanden härstammar från människans psykologiska grundbehov, som definierades av psykologen Abraham Maslow redan 1943. I sin behovspyramid lyfte han fram:

- behov av självförverkligande: kreativitet, att utveckla sig själv
- behov av aktning: självrespekt, aktning, självkänsla
- behov av närhet: att bli accepterad och att höra till en grupp
- behov av trygghet: känsla av säkerhet och harmoni
- fysiologiska behov: mat, sömn, klädsel, bostad

(Maslow, 1943).

I porträtteringen av Stockholmssyndromet blir självförverkligandet hela poängen, och slutet av berättelsen, d.v.s. då fången blir frisläppt väljer hen att återvända eller ta sin vaktares parti. De resterande fyra behoven skall presenteras i manus genom tydliga handlingar för att läsaren ska förstå och tolka Stockholmssyndromet. Det är dessa handlingar som bygger upp dramatiken i berättelsen, och gör berättelsen trovärdig. Dessa fyra mänskliga grundbehov är baspelare till att spegla kontrasten i den extrema överlevnadsstrategin Stockholmssyndrom. I tabellen nedan visualiserar jag relevansen.

Mänskliga Behov enligt Maslow	Stockholmssyndrom
Behovet av självförverkligande	Tar sin vaktares parti
Behov av aktning	Uppfattar små gester som vänlighet
Behov av närhet	Isolerad från omvärlden
Behov av trygghet	Är i livsfara
Fysiologiska behov	Flykt är omöjligt

Som i alla manus, gäller det att vara tydlig i sin porträttering för att vinna läsarens tillit. Genom att bygga upp handlingen och protagonisten med Stockholmssyndrom i kontrast till de fem mänskliga grundbehoven byggs en medkänsla och förståelse för offret. Ett relaterbart manus är ett fungerande manus.

Svaret på min forskningsfråga är med andra ord att kombinera psykologiska aspekter både med utgångspunkt i de mänskliga grundbehoven, som vi alla kan relatera till, och på aspekter som definierar Stockholmssyndromet.

En annan fråga jag ställt: ”Hur kan man bygga upp karaktärer med svåra inre och yttre hinder?”. Fields påstår i sin bok *Creative Screenwriting* (1984: 53-60) att grunderna till en bra karaktärs uppbyggnad består av dramatiska behov (vad karaktären vill uppnå), synvinkel (hur karaktären ser världen), attityd (positiv, negativ, barnlig) och utveckling (hur karaktären utvecklas under historien). Då manusförfattaren skapat dessa blir det möjligt att förstå inom vilka ramar karaktärens inre och yttre hinder kan speglas och utvecklas. Ifall en karaktärs attityd är positiv kan det vara svårt att göra t.ex. mobbning till ett trovärdigt hinder för hen. Det är därför viktigt att förstå sig på alla aspekter av karaktärens personlighet för att kunna skapa en mångdimensionellt fungerande karaktär.

Efter att grundstenarna för en karaktärs uppbyggnad är klarlagda ser jag Maslows behovs-pyramid som en bra guide i porträttering av både inre och yttre hinder av olika grad. Alltså är svaret på min fråga om hur man kan bygga upp karaktärer med svåra inre och yttre hinder, att först klarlägga vad karaktärens personlighet är och vem hen skulle vara utan dessa hinder. Det klagör på vilka olika sätt hindren påverkar karaktären, hur kapabel karaktären är att handskas med dem och på vilket sätt de uttrycker sig.

Den tredje frågan jag ville få svar på genom min forskning var ”På vilket sätt kan man skildra trauma i en scen?”. Detta är något jag inte upplever att jag genom min forskning fått ett klart svar på. Trauma, i min frågeställning, är en psykisk skada som uppkommer som följd av extrema händelser som påverkat individen negativt. Alltså skulle jag genom egen analys av min process i detta skede besvara frågan genom att påstå att svaret ligger i karaktärens beteende. Jag påstår att genom att bygga upp en skrämmande och osäker karaktär och miljö, lyckas man skapa en handling i berättelsen som trovärdigt porträtterar traumat.

3.2 Diskussion och Reflektion

Att bearbeta manuset ”Ett oväntat möte” i fem steg, med ett specifikt delområde per version, tycker jag var en bra metod. Denna strukturerade uppdelningen hjälpte mig i min analys och gjorde det enklare för mig att noggrant överväga betydelsen av olika faktorer för berättelsens syfte. Metoden har också belyst hur alla element i ett manus är beroende av varandra.

Att svara på forskningsfrågorna genom att bearbeta den gamla scenen visade sig vara värdefullt. Slutresultatet var dock inte en fullständigt klar porträttering av Stockholmssyndrom. Manuset fungerar eftersom protagonistens karaktärsdrag är baserade på Stockholmssyndroms uttryck, men för läsaren blir det inte helt klart att det är just SS hen lider av. Orsaken är att de två scenerna som presenteras i manuset ter sig som lösryckta delar av en större helhet. Det blir klart i min analys då jag märker att min slutliga version inte besvarar alla läsarens frågor. Skulle jag bättre ha baserat handlingen på de mänskliga grundbehoven i kontrast till Stockholmssyndromet hade berättelsen blivit tydligare. Jag tror att hindret i processen för mig har varit mitt eget medvetande om att jag i framtiden vill utveckla manuset till en fullständig berättelse.

Som en ensamstående scen tycker jag egentligen att den första versionens handling är mer effektiv då den har ett tydligare slut, där döden uppstår bakom henne. Stockholmsyndromet porträtteras däremot inte heller här klart.

Precis som i den ursprungliga versionen är den sjätte versionen av manuset för mycket ännu baserad på subtext för att klart uppmärksamma syndromet utan förklaring. Att vara tydlig i berättandet var min avsikt men jag granskade situationen i berättelsen för ensidigt. I det nya manuset beskrivs miljön för tydligt. Det lämnar inte mycket plats för regissörens egna kreativa process av förverkligande av manuset. Jag borde som manusförfattare ha fokuserat mera på de mest karakteristiska uttrycken av Stockholmsyndrom, istället för att fokusera så mycket på följderna av situationen.

Skulle jag nu göra arbetet på nytt skulle jag istället för att bearbeta den ursprungliga scenen "Ett oväntat möte" arbeta vidare på samma berättelse. Jag skulle ha gjort vissa förbättringar i den ursprungliga scenen vad gäller scenbeskrivningen och detaljer. Men efter att döden uppstått bakom protagonisten skulle jag utveckla manuset att efteråt hoppa tillbaka i tiden och visa vad som fick henne att komma till denna situation. Detta skulle förklara vad det är som "Livet" talar om. Genom tillbaka hoppet i tiden skulle jag visa de tydligaste uttrycken av Stockholmsyndromet, alltså när det först uppstod och inte, som det är nu, redan existerar. Tillsammans med de mänskliga grundbehoven och visualisering av Stockholmsyndromets utveckling skulle jag på detta sätt bättre kunna porträttera SS.

Jag önskar att jag skulle ha förstått att sätta in mig i Maslows teori från början och inte först efter att jag skrivit ut alla versioner av "Ett oväntat Möte". Arbetet skulle säkert ha sett annorlunda ut med djupare förståelse och klarare spegling av Stockholmsyndrom ifall jag från början skulle ha forskat djupare de mänskliga grundbehoven. Det är en bra slutsats som bevisar att jag lärt mig att både analysera och hitta lösningar utifrån mitt eget arbete.

Ifall dessa fem nya versioner av manuset bevisar något, är det nog det att man inte kan eller borde skynda den kreativa processen. Jag tycker att jag har utvecklats som manusförfattare sedan jag började i skolan. I framtiden tror jag att jag kommer att använda mig

av vad jag lärt mig under min kreativa process. Jag vill gärna utveckla "Ett oväntat möte" till ett färdigt manus och kommer också att utnyttja det jag lärt mig nu i alla mina kommande manus.

KÄLLOR / REFERENCES

Borgdorff, H., 2011, The production of knowledge in artistic research. I: Biggis, M. och Karlsson, H. (red.), *The Routledge Companion to Research in the Arts*, Routledge, London, s. 44 – 61.

Davis, R., 2008, *Writing Dialog for Scripts*, 3 uppl., A & C Black Publishers Limited, London.

Elite Daily, 2019. Tillgänglig:

<https://www.elitedaily.com/p/8-things-that-are-only-romantic-on-tv-in-movies-red-flags-irl-19268345> Hämtad: 28.11.2021

Feminist Current, 2017. Tillgänglig:

<https://www.feministcurrent.com/2017/05/30/abuse-old-time-movies-romanticize-stockholm-syndrome/> Hämtad: 16.11.2021

Fox News, 2020. Tillgänglig:

<https://www.foxnews.com/entertainment/netflix-365-dniromanticizing-kidnapping-stockholm-syndrome> Hämtad: 27.11.2021.

Guilford Publications, 1994. Tillgänglig: <http://www.dreichel.com/Pseudoidentity.htm>
Hämtad: 27.11.2021.

Johnson, M., 2010, Embodied knowing through art. I: Biggis, M. och Karlsson, H. (red.), *The Routledge Companion to Research in the Arts*, Routledge, London, s. 141-151.

Kallas, C., 2010. *Creative Screenwriting*, Palgrave Macmillan, England, s. 143.

Nair, S., 2015, *Stockholm Syndrome –A self delusive survival strategy*,
Artikel utgiven av International Journal of Advanced Research, nr 3, s. 385-387.

Namnyak, M., Tufton, N., Szekely, R., Toal, M., Worboys, S., Sampson, E. L. 2008, 'Stockholm syndrome': psychiatric diagnosis or urban myth?, *Artikel utgiven av Acta Psychiatrica Scandinavica*, nr 1, s. 4-11.

Natur & Kulturs Psykologilexikon, 2021. Tillgängligt:

<https://www.psykologiguident.se/psykologilexikon?Lookup=stockholmssyndromet> Hämtad: 16.11.2021

Polismuseet, 1973. Tillgängligt:

<https://polismuseet.se/veta-mer/kriminalhistoria/normalmstorgsdramat/>
Hämtad: 16.11.2021

ScriptShrink, 2017. Tillgänglig:

<https://scriptshrink.tumblr.com/post/155921488890/my-alien-character-wants-to-keep-a-human-as-their> Hämtad: 16.11.2021. [tumblr].

ScriptShrink, 2017. Tillgänglig:

[How can a character induce Stockholm syndrome in their captive? \(link\)](#)
Hämtad: 7.12.2021. [tumblr].

ScriptShrink, 2017. Tillgänglig: [Can a character fall in love with their captor? \(link\)](#)

Hämtad: 14.12.2021

Fields, S., 1984. *The Screenwrite's Wordbook*, Dell Publishing, New York, s. 53-60.

Taylor-Johnson, S. (regissör) & De Luca, M., Burnetti, D., James. E.L. (producenter), 2015. *50 Shades of Gray*. [Fiktion]. USA, Universal Pictures & Mark Wahlbergs.

The Guardian, 2007. Tillgänglig:

<https://www.theguardian.com/commentisfree/2007/jan/17/usa.comment>
Hämtad: 27.11.2021

The Meadowglade, 2020. Tillgänglig:

<https://themedowglade.com/romanticizing-bad-mental-health/>

Hämtad: 28.11.2021.

Trousdale, G., Wise, K. (regissörer) & Hahn, D. (producent), 1991. *Beauty and the Beast*. [Animerad]. USA, Walt Disney.

Maslow, A., 1943, A Theory of Human Motivation. I: Langfeld, H. (red.), *Psychological Review*, Psychological Review, USA, s. 370 – 396.

Utbildningsstyrelsen, 2021. Tillgänglig:

https://www.opf.fi/sv/laromedel/sting-i-studierna/motivation/grundlaggande-behov?fbclid=IwAR0pHaqwy6JPncVcVPrqG6_iBRaubqHVqAed5-R1WgXIyI0vRPyabDoQR7g Hämtad: 17:12:2021

Wikipedia, 2021. Tillgänglig: https://en.wikipedia.org/wiki/Beauty_and_the_Beast

Hämtad: 29.11.

5 BILAGOR

Bilaga 1: Kranck, M., 2017, *Originalalet*.

Bilaga 2: Kranck, M., 2021, *Miljö*.

Bilaga 3: Kranck, M., 2021, *Handling*.

Bilaga 4: Kranck, M., 2021, *Karaktärsdrag*.

Bilaga 5: Kranck, M., 2021, *Dialog*.

Bilaga 6: Kranck, M., 2021, *Betydande Detaljer*.